

BÖLÜM 15

OKUL SAĞLIĞININ GELİŞTİRİLMESİNDE HEMŞİRENİN ROLÜ

Birsen MUTLU¹
Gamze KAŞ ALAY²

İÇERİK

- 15.1. Giriş
- 15.2. Okul Sağlığı Hizmetleri
- 15.3. Okul Hemşireliğinin Gelişimi
- 15.4. Okul Sağlığı Hemşiresinin Rol, Görev ve Sorumlulukları
- 15.5. Kronik Hastalıkların Bakımı ve Yönetiminde Okul Sağlığı Hemşiresinin Sorumlulukları
 - 15.5.1. Çocuğun bakımı ve izlemi
 - 15.5.2. Çocuğun / Ailenin eğitimi ve danışmanlık hizmetleri
 - 15.5.3. Sağlıklı öğrencilerin eğitimi ve danışmanlık hizmetleri
 - 15.5.4. Öğretmen ve okul yönetiminin eğitimi ve danışmanlık hizmetleri
- 15.6. Okul Sağlığını Geliştirme Faaliyetleri
- 15.7. Okul Sağlığının Geliştirilmesinde Hemşirenin Rolü
- Sonuç
- Kaynaklar

¹ Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., İstanbul, Türkiye, bdonmez@iuc.edu.tr

² Arş. Gör., Kastamonu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., Kastamonu, Türkiye, gkas@kastamonu.edu.tr

Sonuç

Öğrencilerin sağlığını, esenliğini sağlamak, sürdürmek, akademik olarak öğrenmeye ve gelişmeye hazır olmalarını sağlamak için okullarda okul hemşiresine ihtiyaç vardır. Okul hemşiresi görevlerini yerine getirirken hemşirelik sürecinde olduğu gibi tanılama/durum saptama, planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarını izler ve kanıta dayalı uygulamaları kullanır. Tüm girişim ve uygulamalarını çocukların gelişimsel dönemlere uygun şekilde planlar ve uygular. Öğrencilere, ailelerine, öğretmenlere ve okul yönetimine yönelik eğitim ve danışmanlık hizmeti vermesi, koordinasyonu sağlaması okul sağlığı açısından son derece önemlidir. Okullarda Sağlığı Geliştirme Faaliyetleri (SGF) kapsamında “birincil, ikincil ve üçüncül önleme” faaliyetlerinin yürütülmesinde okul hemşiresine ihtiyaç vardır. Gelişmiş ülkelerde okullarda yaygın olarak okul hemşireleri görev almaktadır. Ancak ülkemizde okul hemşireliği uygulaması ülke genelinde yaygın değildir. Ülkemizde sertifika ve lisansüstü programlar açılarak okul hemşireliği konusunda uzmanlığını almış hemşireler yetişmesi ve ülke genelinde her okulda bir hemşirenin görev alması okullarda sağlığın kazandırılması, korunması ve geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Bugün yeterli okul sağlığı hizmeti verilmesi gelecek için sağlıklı bir toplum oluşması açısından da son derece önemlidir.

Kaynaklar

1. Centers for Disease Control and Prevention. *School Health Index A self-assessment and planning guide. Elementary school version*. Atlanta, Georgia 2017. (08/08/2022 tarihinde <https://www.cdc.gov/healthyschools/shi/index.htm> adresinden ulaşılmıştır).
2. Yıldırım JG, Ardahan M, Kurt A. Ebeveynlerin okul sağlığı hemşiresinin rollerini algılamaları. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*; 2021; 6(2): 85-91.
3. Şahinöz T, Şahinöz S, Kıvanç A. Sağlığı geliştirmenin en kolay yolu: Okul sağlığı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*; 2017; 6(4): 303-312.
4. National Association of School Nurses. *School nursing: Scope and standards of practice*. 3rd ed. *National Association of School Nurses, American Nurses Association*; 2017. (10/08/2022 tarihinde <https://www.nasn.org/nasn-resources/resources-by-topic/scope-standards> adresinden ulaşılmıştır).
5. Ulutaşdemir N, Balsak H, Öztürk Çopur E, et al. Halk sağlığı hemşireliğinin bir dalı: Okul sağlığı hemşireliği. *Türkiye Klinikleri J Public Health Nurs-Special Topics*; 2016; 2(1): 121-124.
6. AAP Council on school health. Role of the school nurse in providing school health services. *Pediatrics*; 2016; 137(6): e20160852.
7. Houlahan B. Origins of school nursing. *The Journal of School Nursing*; 2017; 1-8. DOI: 10.1177/1059840517735874
8. Bahar Z, Öztürk Haney M. Okul döneminde çocukların sağlığının geliştirilmesi. In: Gözüm S

- (ed.). *Okul sağlığı hemşireliği*. Ankara: Vize Basım Yayın; 2016. p. 9-59.
9. Engelke M, Guttu M, Warren M, et al. School nurse case management for children with chronic illness: health, academic, and quality of life outcomes. *The Journal of School Nursing*; 2008; 24(4): 205-214.
 10. Weismuller P, Grasska M, Alexander M, et al. Elementary school nurse interventions: Attendance And Health Outcomes. *The Journal of School Nursing*; 2007; 23(2): 111-118.
 11. Tokur Kesgin M, Çağlar S. Dünyada ve Türkiye’de okul hemşireliğinin gelişimi. *HEAD*; 2019;16(4): 343-352.
 12. Resmi Gazete. *Hemşirelik Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*. (04/08/2022 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110419-5.htm> adresinden ulaşılmıştır).
 13. Akçay D, Özpulat F. Özel okullarda görevli okul hemşirelerinin rol ve fonksiyonlarının değerlendirilmesi: Ankara Örneği. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*; 2021; 3(2): 107-119.
 14. National Association of School Nurses. Framework for 21st Century School Nursing Practice”: Clarifications and Updated Definitions. *NASN Sch Nurse*; 2020;35(4): 225-233. doi: 10.1177/1942602X20928372.
 15. Krause-Parello C, Samms K. School nurses in New Jersey: A quantitative inquiry on roles and responsibilities. *J Spec Pediatr Nurs*; 2010;15(3): 217-22. doi: 10.1111/j.1744-6155.2010.00241.x.
 16. Maughan ED, Jameson BE. Celebrating 21st-Century school nursing practice. *NASN Sch Nurse*; 2020; 35(3): 133-135. doi: 10.1177/1942602X20913908.
 17. Magalnick H, Mazyck D. Role of the school nurse in providing school health services. *Pediatrics*; 2008; 121(5): 1052-1056.
 18. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. *Milli Eğitim Bakanlığı Okul Sağlığı Hemşirelerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönerge*. (20/07/2022 tarihinde <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/2121.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
 19. Willgerodt MA, Brock DM, Maughan ED. Public school nursing practice in the United States. *The Journal of School Nursing*; 2018; 1-13. DOI: 10.1177/1059840517752456
 20. Johnson K. Bring school nursing out of the shadows: Advocacy for the Future of Nursing 2030. *NASN School Nurse*; 2020; 35(2): 85–88. doi:10.1177/1942602x19898807
 21. American Academy of Pediatrics (AAP) “Patient – and family-centered care coordination: A framework for integrating care for children and youth across multiple systems.” *Pediatrics*; 2014; 133(5): e1451–e1460. doi:10.1542/peds.2014-0318
 22. Akgül E, Ergün A. Toplum sağlığının geliştirilmesinde okul sağlığı hemşireliği. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*; 2021; 3(2): 141-153.
 23. Talley K, Wood Hatch J, Hunt K, et al. The relationship between school nurses self-efficacy and interventions implemented to prevent childhood obesity citations, *Journal of Undergraduate Research*; 2017; 14: 1-8.
 24. Meydanlıoğlu A, Gözüm S. Türkiye’de okul sağlığını geliştiren uygulama ve programlar. *Türkiye Klinikleri Public Health Nursing-Special Topics*; 2019; 5(1): 16-23.
 25. Sağlan Y, Bilge U. Adolesan ve okul sağlığı. In: Aydoğan Ü (ed.) *Adolesan Sağlığı ve Sorunları – II*. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2018. p.11-6.
 26. Yurttutan S, Altay N. Kaynaştırma eğitimi alan çocuklarda okul sağlığı hemşiresinin rolleri. *Çağdaş Tıp Dergisi*; 2018; 8(1): 78-84. DOI: 10.16899/gopctd.414720

27. Güler S, Akcan A. Astım yönetiminde okul temelli yaklaşım ve hemşirenin rolleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*; 2020; 9(3): 307-317. DOI: 10.37989/gumussag-bil.698211
28. National Association of School Nurses. NASN position statement: Role of the school nurse. *NASN School Nurse*; 2012; 27(2): 103-104.
29. Çakır G, Altay N. Kronik hastalığı olan çocukların bakımında okul hemşiresinin görev ve sorumlulukları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*; 2021; 14(1): 55-61.
30. Kaş Alay G, Yıldız, S. (2022). Özel Gereksinimli Çocuklarda Görülen Kronik Hastalıklar ve Hemşirelik Yaklaşımı. In: Kaçan H, Bayram Değer V (eds.) *Özel Gereksinimli Çocuğa Multi-disipliner Yaklaşım*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri; 2022. p. 135-148.
31. Centers for Disease Control and Prevention. *National Health Education Standards 2019*. (04/08/2022 tarihinde <https://www.cdc.gov/healthyschools/sher/standards/index.htm> adresinden ulaşılmıştır).
32. Combe LG. Owning the future of school nursing. *NASN Sch Nurse*; 2020;35(1): 7-9. doi: 10.1177/1942602X19890482.
33. Engin EA, Yıldırım F, Purutçuoğlu E. Kronik hastalığa sahip çocukların psikososyal sorunları: Pediatrik sosyal hizmet müdahaleleri odağında bir derleme. *J Curr Pediatr*; 2021;19:271-279.
34. Çavuşoğlu H. Çocuk Sağlığı Hemşireliği. Ankara: Sistem Ofset Basımevi; 2019. p. 113-128.
35. Törüner EK, Büyükgöncü L. *Çocuk sağlığı: Temel hemşirelik yaklaşımları*. Ankara: Nobel Tıp; 2017. p. 122, 732.
36. Pansier B, Schulz PJ. School-based diabetes interventions and their outcomes: A systematic literature review. *Journal of Public Health Research*; 2015; 4(467): 65-71.
37. Altundağ S. Tip 1 diyabetli çocukların hastalığa uyumunda eğitimin ve sosyal desteğin etkisi. *Pamukkale Tıp Dergisi*; 2018; 11(2): 137-144.
38. Jansen PW, Verlinden M, Dommissse-van Berkel A, et al. Teacher and peer reports of overweight and bullying among young primary school children. *Pediatrics*; 2014; 134(3): 473-480.
39. Ercan Şahin N, Aslan F. Öğretmenlerin kronik hastalığı olan öğrencilere ilişkin görüşleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*; 2017; 6(3): 35-40.
40. Staudt AM, Alamgir H, Long DL, et al. Developing and implementing a citywide asthma action plan: A community collaborative partnership. *Southern Medical Journal*; 2015; 108(12): 710-714.
41. Bektaş M, Aydın B. Okul hemşiresinin rol ve işlevleri. *Türkiye Klinikleri Pediatric Nursing-Special Topics*; 2018; 4(1): 52-64.
42. Yabancı N. Okul sağlığı ve beslenme programları. *Türk Silahlı Kuvvetler Koruyucu Hekimlik Bülteni*; 2011; 10(3): 361-368.
43. Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. *Okulda sağlığın korunması ve geliştirilmesi programı uygulama kılavuzu 2021*. (30/07/2022 tarihinde https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/cocuk_ergen_db/dokumanlar/Uygulama_Klavuzu.pdf adresinden ulaşılmıştır).